

Türkiyede Önemli Bakır Yatakları Hakkında Kısa Not

Mehmet Yaşar ETHEM*

Türkiye'de 600'ün üstünde bakır zuhuru mevcuttur. Ancak halen işletilmekte olan veya yakın bir gelecekte ele alınacak olan bakır yataklannın sayısı 10 civarındadır. Bunlar :

- Murgul civarındaki Çakmakkaya ve Damar açık işletmeleri,
- Küre - Kastamonu'daki Bakibaba yeraltı işletmesi,
- Küre - Kastamonu'daki daha çok bakirli pirit ve kısmen de bakır cevheri ihtiva eden Aşıköy açık işletmesi,
- Giresun'un Espiye ilçesi sınırları içindeki Lahanos ve Kızılkaya yatakları. Bunlardan Lahanos yeraltı

işletmesi olarak, Kızılkaya da açık ocak olarak işletilmek üzere Karadeniz Bakır İşletmeleri A.Ş. tarafından proje ve metallurjik testler ile ilgili çalışmalara girişilmiş bulunmaktadır.

- Rize'nin Çayeli ilçesindeki «Çayeli Zuhurları» olarak bilinen Madenköy I ve Madenköy II yatakları,
- Ergani'deki kısmen tükenmiş veya tükenmek üzere bulunan yataklar ve Anayatak isimli yatak.

Bu yatakların kabul edilen cut-off derecelerine göre rezerv ve tenörleri, mevcut son bilgilere dayanarak aşağıda çıkarılmıştır.

Yatak adı	cut-off (% Cu)	Tenörü (% Cu)	Rezervi (ton)
Çakmakkaya	0.5	1.08	21.300.000
Çakmakkaya ilâve	0.5	0.97	7.475.000
Damar,	0.5	1.586	17.648.754 (31.8.1972'deki)
Damar ilâve	0.5	1.50	6.163.163
Küre - Bakibaba	—	6.39	713.042
Espiye - Lahanos	—	6.59	2.312.180
Espiye - Kızılkaya	0.3	0.85	5.530.940
Küre - Aşıköy	—	7.96	183.000 (1.1.1972'deki)
Ergani - Anayatak	—	1.73	13.091.000 (1.1.1971'deki)
Ergani - Mihrapdağ	—	1.42	388.000
Çayeli - Madenköy	0.5	4	13.000.000 (takribi) veya
		2.2	20.000.000

NOT :

Yukarıdaki rezervler «işletilebilir» rezervlerdir. Yani jeolojik rezerv değildir. Pirit veya bakirli pirit rezervleri (Bakibaba, Lahanos ve Aşıköy) dahil değildir.

Lahanos ile Çayeli ve kısmen de Kızılkaya yatakları çinko ihtiva etmekte olup aynı zamanda zenginleştirilmesi oldukça zor olan «siyah tip» cevherlerdir.

BLISTER BAKIR ÜRETİMİ — TON

Yıllar	1951'de faaliyete geçen Murgul İşletmesi	1939'âa faaliyete geçen Ergani İşletmesi	Toplam
31.12.1970 e kadar	158.989	511.684	670.673
1961	8.670	16.324	24.994
1962	9.175	16.600	25.775
1963	9.275	15.515	24.790
1964	7.800	18.181	25.981
1965	7.800	18.500	26.300
1966	9.100	17.517	26.617
1967	9.640	15.750	25.390
1968	9.620	14.000	23.620
1969	8.800	10.470	19.270
1970	8.870	10.081	18.951
	88.750	152.938	241.688
1971	9.310	8.246	17.556
1972	8.171	8.920	17.091

NOT :

- 1) Her iki Etibank işletmesi de hem kendi madeninden ürettiği cevheri izabe etmekte, hem de civar özel madencilerin çıkardığı cevheri satın alıp izabe etmektedir. Meselâ Ergani Bakır İşletmesi'ne Etibank'ın Aşıköy (Küre - Kastamonu) **açık ocağından** üretilen bakır cevheri dahi sevkedilmektedir.
- 2) Etibank'ın uhdesinde olan Damar (Murgul) madeni, 30.8.1972 tarihi itibarıyla Karadeniz Bakır İşletmeleri A.Ş.'ne devredilmiştir. Ancak Murgul'daki **Etibank flotasyon ve izabe** tesisleri, çalışmaya devam etmektedir.

- 3) Karadeniz Bakır İşletmeleri A.Ş.'nin Samsundaki merkezî izabe tesisinde ise ilk olarak 17.3.1973 günü bakır akmaya başlamıştır. Buradaki Flash İzabe Fırını, yeni ve modern bir fırın olup, yıllık kapasitesi **40.800 tondur.**
- 4) Yıllık kapasitesi 12.000 ton olan Murgul izabehanesinde, kuruluştan 1972 yılı sonuna kadar 176.470 ton; yıllık kapasitesi (evvelâ Water - Jacket, 1972 den bu yana da Reverber Fırın) 18.000 ton olan Ergani izabehanesinde ise kuruluştan yine 1972 yılı sonuna kadar 528.850 ton blister bakır üretilmiştir. Aynı zamanda Türkiye'nin blister bakır istihsalı demek olan bu iki rakkamın **toplamı ise 705.320 ton** olmaktadır.